◇ הרב פנחס אליהו אייזנטל

כניסה להר הבית בזמן הזה

בפרקים הקודמים עסקנו בדרגות הקדושה בהר הבית ובניסיון לאתר גבולות המינימום והמכסימום של השטחים האסורים לטמאי מת.

במאמר זה ננסה לסקור הטעמים העיקריים לדברי גדולי הדורות האחרונים לאסור את הכניסה לכל ~~שבש~~ הר הבית שלפנינו.

פרק ד': טעם ומקור לדברי גדולי דורינו שאסרו הכניסה לכל שטח הר הבית שלפנינו

המנהג המקובל מדורי דורות בירושלים הינו לא ליכנס לשום שטח משטחי הר הבית שלפנינו. עם שיחרור הר הבית בשנת תשכ"ז חתמו גדולי הרבנים על כרוז איסור כניסה לכל שטח משטחי הר הבית שלפנינו. הכרוז פורסם מטעם הרבנות הראשית דאז.

הגרצ"פ פרנק בספרו "טור מלכא" בדברו על איסור הכניסה לשטח הר הבית דהיום, מביא הלכה פסוקה, מגיסו הגר"י אורלנסקי הי"ד. במכתב זה פורק הגר"י אורלנסקי את הדיעה שהראשונים נהגו להיכנס ולהתפלל בהר הבית. לדבריו יש לנו מעשה רב שהמנהג היה לא להיכנס לכל שטח הר הבית שלפנינו. וזה לשון המכתב:

"בדבר איסור כניסה להר הבית בזה"ז כבר האריכו בזה הכפתור ופרח פרק ששי וכן המגן אברהם, סוף הלכות ת"ב סימן תקס"א, וכן שו"ת בנין ציון להגר"י עטלינגער ז"ל ח"א סימן ב' ועוד ספרים כאשר ימצא המעיין.

רק ראיתי להזכיר גם מעשה רב מהרמב"ן שעלה לאה"ק בשנת כ"ז לאלף הששי וכותב באגרת הקינה ונחמה (נדפסה בסוף ספר קטן נקרא 'דרשת רמב"ן') וכותב שם באמצע הקינה וזה לשונו: באתי בעיר החרבה ושוממה וכו' ובבואי **כנגד הבית הגדול והקדוש** קראנו בבכיה רבה בית קדשנו ותפארנו וכו', והפאת השלחן בסימן ג' מזכיר זאת הקינה, וכן בסוף שער הגמול להרמב"ן נדפס שם אגרת ששלח מעיה"ק ירושלים לבנו וכתב שם בסוף המכתב וזה לשונו: ותקרא לי לשלום בני ותלמידי ר' משה ב"ר שלמה אחי אמך, הנני מגיד לו **כי עליתי אל הר הזיתים המכוון כנגד הר הבית והסמוך לו** אין ביניהם אלא עמק יהושפט, **ושם כנגד בית המקדש** קראתי חרוזותי בבכיה רבה וכו'. — מכל הנ"ל מפשטות הדברים אנו רואים מעשה רב מהרמב"ן שכשהיו רוצים לראות מקום המקדש והר הבית היו עולים להר הזיתים מנגד לראות. ומה שהיו הולכים לצד מזרח הר הבית ולא לצד מערב אצל כותל המערבי כמו שאנו נוהגים, ראיתי בכפתור ופרח שהדפיס אותו הרא"מ לונץ עם הוספות והערות וכתוב שם בהערה בפרק ששי, כי בזמן הנ"ל וגם כמה זמן אחריו היה הכותל המערבי של הר הבית אשר אנו מתפללים כעת אצלו מכוסה בעפר, כידוע בספרי קורות אה"ק וכל הבאים להתפלל הלכו מחוץ לעיר לפני חומת המזרח של הר הבית וכו' יעו"ש. וכן מחבר ספר הכפתור ופרח בעצמו בפ"ו הנ"ל כותב, **כי כן עמא דבר לא לגשת הלאה מאותם הכתלים (והשערים של הר הבית) שמזכיר שם מפני האיסורים לפי השיטות שמביא שם**, והוא בעצמו היה בירושלים וגם חקר ובקר כל מקומות אה"ק תובב"א". עכ"ל גיסי זצ"ל.

שלושה הם הנימוקים לאיסור הכניסה כל שמבפנים להכתלים ולשערים של הר הבית, גם אחרי טבילה כדין:

האחת, חוסר האפשרות לקבוע את מיקומה של העזרה וליתר דיוק היכן לא עמדה העזרה.

השניה, החשש פן יפרוץ העם למקום העזרות והחיל ויתחייבו חלילה בכרת.

השלישית, כולנו בגדר טמאים שאסורה להם הכניסה בכל שטח הר הבית.

הקושי באיתור מיקום העזרה

ונפתח בראשונה: הר הבית שבימינו הינו גדול יותר מכפליים משטח הר הבית של ת"ק על ת"ק המובא במשנה. מלבד זאת, הר הבית שבימינו גם אינו מכוון לרוחות השמים, כפי שהיה מכוון הר הבית המתואר במשנה. נוסף על כך הינו מלבני ולא מרובע כפי שמופיע במשנה (ראה תמונה).

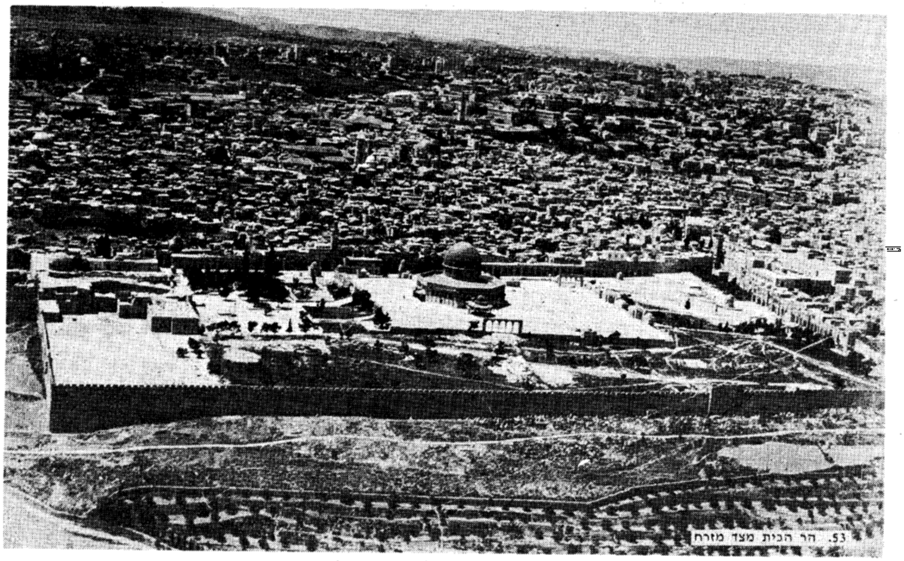

צילום שטח הר הבית שלפנינו בצורת מלבן

החומה המערבית של הר הבית שלפנינו מדרום לצפון: 486 מטר.

החומה המזרחית מדרום לצפון: 474 מטר.

החומה הדרומית: 283 מטר.

החומה הצפונית: 321 מטר.

בתוך השטח הזה נוצר המלבן של הר הבית שלפנינו.

אף אם נתפוס כשיטת ה"חזון איש" באורך האמה שהוא: 58 ס"מ לאמה, עדיין רחוקים אנו מאוד מהשטח שלפנינו כיום. לשיטת החזון איש הר הבית צריך להיות 290 על 290 מטר, מידה שאינה מתאימה לשום מדידה באחד מהצדדים. החומה המערבית והמזרחית כאמור נמשכות כמעט בכפליים ממידה זו. החומה הצפונית אף היא גדולה יותר ממידה זו, ולמרבה הפלא החומה הדרומית שלפנינו קטנה יותר ממידה זו.

עלינו למצוא איפוא בתוך המלבן שלפנינו את המשבצת של הר הבית המוזכרת במשנה.

כדי לאתר את הר הבית המקודש עלינו למצוא שתי נקודות עליהם נוכל לסמוך כסימנים מובהקים לקיום המדידות. אמנם במקרה ונקבע את מיקומו של הר הבית המקודש החל מהכותל הדרומי לכיוון צפון, די לנו בנקודה אחת לקביעת המדידה, שכן בצד דרום השטח מצומצם ואין אפשרות לסטיה. גם במקרה זה עדיין לא ניתן לנו לאתר את שטח העזרה.

מה שיש בידינו היום זה החומות החיצוניות, ביניהם הכותל המערבי שוודאי קיים מזמן הבית והכותל הדרומי שעליו נוטים לומר לפי צורת מבנהו שנותר מזמן הבית.

שני הסברים לנו להסביר את גודלו של הר הבית דהיום. האחת, כפי שמובא בפסקי התוס' מסכת מדות שהר הבית מתחילה היה גדול יותר משטח של ת"ק על ת"ק אמה, אמנם השטח המקודש בתוכו הינו ת"ק על ת"ק בלבד.

ביוסיפון כותב, שהורדוס בעת שבנה את בית המקדש **"הרחיב את גבולות הר הבית** פי שנים ובנה עליה חומה".

לפי הסברים אלה הר הבית שבמשנה בכל מקרה אינו חורג מגבולות הר הבית שבימינו ועלינו למצוא בתוכו את המשבצת של ת"ק על ת"ק. שתי גישות מוצא לחישוב מצאנו בענין זה. הגישה האחת רואה את החומה המערבית והדרומית כנקודת מוצא. במקרה זה נקבע את המשבצת של ת"ק על ת"ק בצד דרום, כאשר כל החלק צפונה לו יקבע כאינו שייך להר הבית המקודש.

הגישה השניה רואה כנקודת מוצא את קובת א־צכרה הנמצאת בכיפת הסלע, תוך קביעה שאבן זו הינה אבן השתיה ועל מקום ההוא עמד בית קודש הקדשים. במקרה זה נציב את המשבצת של ת"ק על ת"ק במרכז הר הבית שלפנינו, כאשר יישאר לנו שטח פנוי רב, הן בצד דרום והן בצד צפון, ובין מזרח למערב תלוי במידת אורך האמה בה ננקוט. יש לציין, שעל פי המשנה אבן השתיה גובהה היה שלוש אצבעות, כאשר הצכרה שלפנינו מתנשאת לגובה שתי מטר ועל כרחינו שהר הבית נחרש, כך שחלק גדול יותר מן הסלע נחשף. אמנם בו ברגע שמניחים אנו שהר הבית נחרש, שוב נכנסים אנו לספק שמא נתגלו עוד סלעים מלבד אבן השתיה ואיך נדע איזו היא אבן השתיה. מלבד זאת אין זה בהכרח שהסלע של אבן השתיה יורד בקו ישר עד לתהום, כך שבמקרה שנחרש חלק מהר הבית ועמו חלק הסלע הגלוי, יתכן שהסלע נתגלה במקום אחר משהיה גלוי בזמן הבית. לאור אפשרות זו שהר הבית נחרש אנו מאבדים גם כל אפשרות חישוב על סמך התנאים הטופוגראפיים שבשטח זאת מתוך חשש שהגבהים נשתנו.

הסבר אחר לגודלו של הר הבית הינה ההשערה שאמת הבנין של קודש היא כמו אמה ושני שלישים של ימינו. לפי שיעור אמה של ה"חזון איש" אנו מגיעים לפי חישוב זה ל־483 מ', וזה קרוב למידת החומה המערבית של היום שהיא 486 מ'. לפי חישוב זה הגבול המזרחי של הר הבית הינו מחוץ **לחומה דהיום, אי־שם במורד של עמק יהו**שפט.

על ספיקות אלה יש לנו להוסיף את הספק על מיקומה של העזרה בתוך שטח הר הבית של ת"ק על ת"ק, כאשר לפי הרבה ראשונים מיקומה היה נוטה לקרן דרומית־מערבית ולפי רבינו שמעיה והרא"ש מצאנו מי שפירש דעתם שהעזרה היתה ממוקמת בצד צפון במקרה זה אין לנו שום אפשרות לשער היכן לא עמדה העזרה.

לאור הספיקות הרבים מעלה הגר"א וולדנברג שאין לנו שום אפשרות לקבוע את מיקומה של העזרה בתוך הר הבית שלפנינו, אשר על כן כותב הוא שכל הר הבית שלפנינו הוא בחזקת איסור משום ספק איסור כרת שמא הוא מקום המקדש (צ"א ח"י ס"א).

פן יפרוץ העם

הגר"ע יוסף מוסיף להנימוקים דלעיל טעם נוסף לאיסור הכניסה המקובל על כל שטח הר הבית מטעם דכיון דרבו השיטות בענין גבולות המותרים לטמאי מת ליכנס בהר הבית, יש לחשוש פן יפרצו העם ויכנסו למקום העזרות והחיל (י"א ח"ה סי' כו).

חשש לטומאת זיבה

הסבר שלישי להאיסור הוא משום טומאה שאסורה בשבילה הכניסה אף להר הבית מחוץ לחיל. כמבואר בפרק ב' כל השטח

(המשך בעמ' 22)

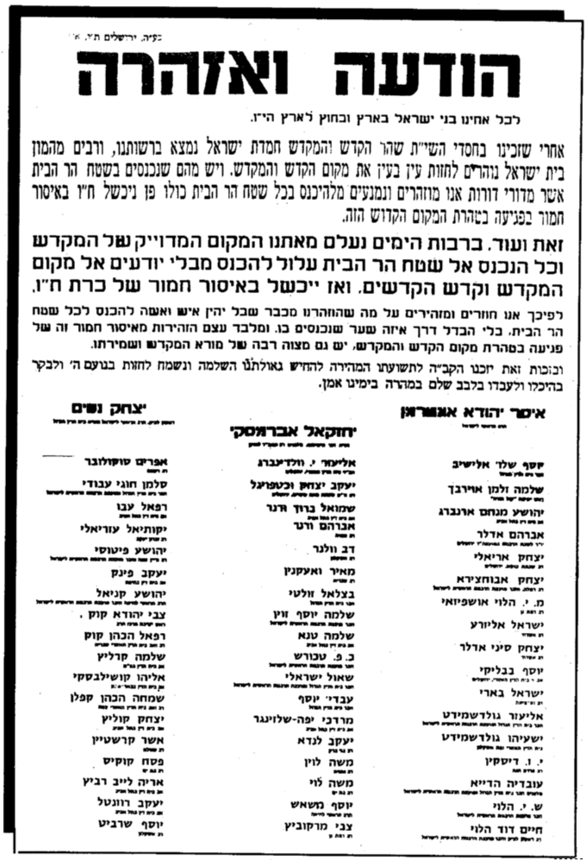

בע"ה, ירושלים ת"ו, א'

הודעה ואזהרה

לכל אחינו בני ישראל בארץ ובחוץ לארץ הי"ו.

אחרי שזכינו בחסדי השי"ת שהר הקדש והמקדש חמדת ישראל נמצא ברשותנו, ורבים מהמון בית ישראל נוהרים לחזות עין בעין את מקום הקדש והמקדש. ויש מהם שנכנסים בשטח הר הבית אשר מדורי דורות אנו מוזהרים ונמנעים מלהיכנס בכל שטח הר הבית כולו פן ניכשל ח"ו באיסור חמור בפגיעה בטהרת המקום הקדוש הזה.

זאת ועוד. ברבות הימים נעלם מאתנו המקום המדוייק של המקדש וכל הנכנס אל שטח הר הבית עלול להכנס מבלי יודעים אל מקום המקדש וקדש הקדשים. ואז ייכשל באיסור חמור של כרת ח"ו.

לפיכך אנו חוזרים ומזהירים על מה שהזהרנו מכבר שבל יהין איש ואשה להכנס לכל שטח הר הבית, בלי הבדל דרך איזה שער שנכנסים בו. ומלבד עצם הזהירות מאיסור חמור זה של פגיעה בטהרת מקום הקדש והמקדש, יש גם מצוה רבה של מורא המקדש ושמירתו.

ובזכות זאת יזכנו הקב"ה לתשועתו המהירה להחיש גאולתנו השלמה ונשמח לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו ולעבדו בלבב שלם במהרה בימינו אמן.

איסר יהודא אונטרמן

יחזקאל אברמסקי

יצחק נסים

יוסף שלו' אלישיב
שלמה זלמן אוירבך
יהושע מנחם ארנברג
אברהם אדלר
יצחק אריאלי
יצחק אבוחצירא
מ. י. הלוי אושפיזאי
ישראל אליורע
יצחק סיני אדלר
יוסף בבליקי
ישראל בארי
אליעזר גולדשמידט
ישעיהו גולדשמידט
י. ו. דיסקין
עובדיה הדייא
ש. י. הלוי
חיים דוד הלוי

אליעזר י. וולדינברג
יעקב יצחק וכטפויגל
שמואל ברוך ורנר
אברהם ורנר
דב וולנר
מאיר ואעקנין
בצלאל זולטי
שלמה יוסף זוין
שלמה טנא
כ. פ. טכורש
שאול ישראלי
עבדי' יוסף
מרדכי יפה-שלזינגר
יעקב לנדא
משה לוין
משה לוי
יוסף משאש
צבי מרקוביץ

אפרים סוקולובר
סלמן חוגי עבודי
רפאל עבו
יקותיאל עוזיאלי
יהושע פיטוסי
יעקב פינק
יהושע קניאל
צבי יהודא קוק
רפאל הכהן קוק
שלמה קרליץ
אליהו קושילבסקי
שמחה הכהן קפלן
יצחק קוליץ
אשר קרשטיין
פסח קוקיס
אריה לייב רביץ
יעקב רוזנטל
יוסף שרביט

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
המחנה החרדי - 271 : קהל מחזיקי הדת (1)} { עמוד מס : 19 הודפס ע"י אוצר החכמה